

doi: 10.3935/rsp.v17i3.974

WILCO – FP7 PROJEKT O SOCIJALNIM INOVACIJAMA, SOCIJALNOJ ISKLJUČENOSTI I SOCIJALNOJ KOHEZIJI

U okviru natječaja Europske unije za FP7 projekte (SSH-2010.2.1-2) »Lokalni socijalni sustavi pomažu socijalnu koheziju« (*Local welfare systems favouring social cohesion*) najbolju ocjenu u evaluaciji dobio je prijedlog projekta »Inovacije u socijalnoj politici na lokalnoj razini u korist socijalne kohezije« (*Welfare Innovations at the Local level in favour of Cohesion - WILCO*). Koordinator projekta je Taco Brandsen, Radboud University Nijmegen, Nizozemska. U projektu sudjeluje još deset sveučilišta iz Njemačke, Italije, Švicarske, Francuske, Poljske, Velike Britanije, Švedske i Hrvatske te jedna istraživačka mreža sa sjedištem u Belgiji, kao i konzultantska tvrtka iz Njemačke specijalizirana u provođenju EU projekata.

Među istraživačima koji sudjeluju u projektu valja istaknuti dobro poznata imena Annette Zimmer, Costanzo Ranci, Laurent Fraisse, Jeremy Kendall i Adalbert Evers.

Hrvatsku u ovom projektu predstavlja profesor Gojko Bežovan, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada.

Koncept i ciljevi projekta

Jačanje socijalne kohezije i smanjenje socijalnih nejednakosti među Europljanima glavni su *policy* izazovi. Na urbanoj razini, ovi veliki izazovi postaju vidljivi i opipljivi, a oni u mnogim značenjima čine gradove mikrokozmosima društva. To znači da se lokalni socijalni sustavi u prvom redu bore s ovim izazovom, ali su još daleko od pobjede. Premda statistike pokazuju neke

pozitivne znakove, cijela slika još pokazuje oštre i ponekad rastuće nejednakosti, gubitak socijalne kohezije i promašene politike integracije.

Naspram onoga što se ponekad misli, nedostatak inovacija odozdo nije pitanje samo po sebi. Europski gradovi obiluju novim idejama koje su pokrenuli građani, stručnjaci i priređivači politika. Problem je više što inovacije koje se događaju u gradu nisu učinkovito raširene jer one nisu dovoljno razumljene. Infrastruktura širenja dobre prakse u proteklih se nekoliko godina znatno poboljšala. Mnoge inovacije još nisu prihvaćene jer njihova relevantnost nije prepoznata ili nisu uspjele pošto su bile uvedene. Očito, one nisu bile prikladne u različitim uvjetima u drugom gradu i u drugoj zemlji. U tom smislu, europske različitosti predstavljaju zajedno jakosti i prepreke.

U ovom projektu tragat će se za izgubljenom poveznicom između inovacija na lokalnoj razini i njihovih uspješnih transfera i primjena u drugim okvirima. Istraživat će se inovacije u gradovima, ne kao nepovezani fenomen, već kao element tradicije socijalne politike, odnosno kao dio posebnih socio-kulturnih modela i rezultat specifičnih nacionalnih i lokalnih tradicija. Jednostavnije rečeno, ključno je razumjeti od kuda one dolaze i kako one rade. Time ćemo biti više učinkoviti u razumijevanju kako inovacije mogu biti korisne građanima u drugim gradovima.

Ukratko, cilj projekta je ispitati, u međunarodnom komparativnom istraživanju, kako lokalni socijalni sustavi pomažu socijalnoj koheziji. Rezultati će biti korišteni u interakciji s dionicima, s preporukama za urbanu politiku koje će biti važne i za praktičare.

U okviru projekta bit će istraživane tri demografske kategorije koje se posebice nalaze u riziku: stariji, migranti i žene. Što se tiče *policy* područja, projekt će biti usmjeren na tri područja gdje su nejednako-

sti i isključenost posebno prisutne: skrb za djecu, nezaposlenost i stanovanje. U ovim su područjima urbane inovacije posebno važne.

Drugi važan cilj je identifikacija inovacijskih praksi u europskim gradovima. Nužno je razumjeti kako se ove inovacije javljaju u različitim socio-ekonomskim modelima i tradicijama lokalne socijalne politike.

Projekt će značajno povećati znanja o čimbenicima koji stvaraju inovativne prakse u borbi protiv socijalnih nejednakosti. Nadalje, projekt će dati preporuke urbane politike u borbi protiv socijalnih nejednakosti i za socijalnu integraciju.

U okviru ovog trogodišnjeg projekta povezat će se različite tradicije akademskih istraživanja.

Socijalna kohezija u ovom projektu drži se pomalo neodređenim konceptom koji uključuje različite dimenzije kao što su socijalna integracija, solidarnost, jednakost, privrženost nekom mjestu ili identitet. Prema raširenoj definiciji socijalne kohezije, »(...) to je stanje stvari glede interakcije među članovima društva koje karakterizira niz stavova i normi koje uključuje povjerenje, osjećaj pripadanja, dobrovoljno sudjelovanje, pomoć, kao i pokazivanje istog u ponašanju«. Teorijska pozadina ove definicije određena je Durkheimovim pojmovima socijalne integracije i solidarnosti koji povezuju socijalnu integraciju s općim poretkom i stabilnošću društva.

Glede dimenzije socijalne kohezije, prioritet su socijalne nejednakosti koje ograničavaju pristup građana resursima i šansama te stvaraju podjele unutar društva. Naglasak se stavlja na pojavu novih ekonomskih, etničkih i rodni raskola te na učinke koje razlike u bogatstvu i drugim resursima imaju na socijalnu stabilnost. Iz ove perspektive, socijalne nejednakosti vode urbanoj fragmentaciji i slabljenju socijalne integracije u društvu.

Druga perspektiva naglašava mjesto individue unutar socijalne skupine kroz osjećanje pripadanja ili članstva u specifičnoj zajednici. Ovo je povezano s raspravama o socijalnom kapitalu koje su naročito aktualizirali Putnam i Bourdieu. Iz ove perspektive glavni je problem socijalna isključenost. Ako su građani, namjerno ili nenamjerno, marginalizirani od drugih onda oni gube socijalne veze kao što su: zaposlenje, socijalni kontakti, socijalni status i slično. U tom je smislu jasno da isključenost vodi u nejednakosti i obratno.

Što je lokalna socijalna politika (eng. *local welfare*) u ovom projektu? Riječ je o lokalnim sustavima socijalne politike (eng. *local welfare systems*) koji zapravo predstavljaju različite realnosti. Pod lokalnim ovdje se misli na sub-regionalnu razinu, gdje je javna vlast institucionalizirana - uglavnom u općinama i njihovim lokalnim vladama. U većim gradovima ili općinama ovo može uključivati politička tijela koja predstavljaju gradske četvrti. Očito je najvažniji faktor koji oblikuje utjecaj lokalne socijalne politike - struktura države, tj. način na koji su općine ukorijenjene u središnju ili federalnu državu i razina kompetencija koje imaju. Pod socijalnim programom (eng. *welfare*) u projektu se podrazumijevaju aktivnosti (usluge ili politike) usmjerene podmirivanju potreba pojedinaca i skupina, s potrebama koje ne treba shvaćati kao puko preživljavanje, nego u Mertonovom smislu, kao kulturno određeno mjerilo koje vodi zadovoljavajućem životnom stilu.

Lokalne socijalne sustave analizirat će se na makro, mezo i mikro razini. Makro razina je institucionalni okvir kroz koji lokalni sustavi socijalne politike integriraju teritorijalni pristup urbanih politika sa sektorskim politikama i s nadsvodjenom strukturom socijalnog režima. Mezo razina tiče se organizacijskih mreža koje planiraju i isporučuju socijalne programe. To su kombinirani sustavi koji uključuju udruge iz civilnog društva, tržišne usluge i inicija-

tive zajednice. Mikro razina odnosi se na način na koji se usluge i potpore, u ranije spomenuta tri područja, usmjeravaju individualnim korisnicima i građanima.

Zavisna varijabla projekta je socijalna kohezija u odnosu na tri dimenzije (dob, rod, etnicitet) i tri područja socijalne politike (skrb za djecu, zapošljavanje, stanovanje). Zajedno ove dimenzije i područja politike opisat će društvene nejednakosti i isključenost na europskoj razini.

Neovisna varijabla u projektu je kontekst u kojem su pristupi i instrumenti za borbu protiv socijalnih nejednakosti i isključenosti oblikovani. Ovaj će se kontekst opisati na tri razine (makro, mezo i mikro).

Metodologija i plan rada

Kako bi se postigli ciljevi, rad na projektu bit će podijeljen u osam radnih paketa s koordinatorima odgovornima za te zadatke i isporukama povezanim s tim. Radni su paketi ovdje ukratko izloženi.

Radni paket 1- uspostaviti znanstvenu upravu projekta. Koordinator će osigurati da suradnja bude učinkovita i da se energija istraživača usmjeri na stvari koje ih se tiču.

Radni paket 2- analizom literature i razgovorima sa stručnjacima ustanoviti nacionalne tradicije socijalne politike i formalne preduvjete unutar lokalnih socijalnih politika i inicijativa koje ih oblikuju. Analiza će biti usmjerena na razdoblje u proteklih pet godina.

Radni paket 3- skicirati primjere socijalnih nejednakosti i socijalne kohezije unutar konteksta identificiranog u prethodnom radnom paketu. Prvo, iznijet će se zajedno raspoložive podatke o socijalnoj nejednakosti i socijalnoj koheziji u urbanom kontekstu; prvo nacionalno, zatim mjereno specifično za gradove (dva po zemlji) koje smo odabrali za dubinsko

istraživanje u drugom dijelu projekta. Ovo će se raditi temeljem pluralnih istraživačkih alata: statističkih analiza temeljem lokalno raspoloživih podataka; evidencije službenih i/ili istraživačkih dokumenata; intervjua sa stručnjacima. Ovi rezultati su prvi miljokaz.

Radni paket 4 - analizira kako su oblikovane lokalne socijalne politike. Ovdje se definiraju ključne ideje o dobrim praksama socijalne politike, to jest, kako su napore borbe protiv socijalnih nejednakosti i poticanja socijalne kohezije uspješni ili inovativni. Analiza dokumenata, intervjui i fokus grupe bit će ključni alati u ovoj dionici.

Ispitivanje korištenja konkretnih instrumenata i pristupi definirani kao »najbolje prakse« u urbanom kontekstu radni su paket 5. Ključno je pitanje kakva je povezanost ideja o tome što je dobro i inovativno u praksama lokalnih socijalnih politika, a korisno je u suzbijanju socijalnih nejednakosti i ohrabruje socijalnu koheziju? Rezultati ovih dvaju paketa su drugi miljokaz.

U okviru radnog paketa 6 završni će izvještaj sažeti sve nalaze projekta ne spajajući raniji rad zajedno, nego sažimajući ga na pristupačan izvještaj od 50 stranica. Konačni izvještaj zajedno s Integriranim izvješćem bit će osnova za završnu evaluaciju savjetodavnog tijela i vanjskih dionika. Završni izvještaj i evaluacija čine treći miljokaz.

U okviru radnog paketa 7 razvit će se i primijeniti strategija diseminacije. EMES - Europska istraživačka mreža od početka je odgovorna za obavljanje ovog posla. U okviru aktivnosti recenzirat će se publikacije, partneri u projektu imat će web stranicu, organizirat će se znanstvene konferencije, kao i suradnja s praktičarima u socijalnoj politici.

U okviru radnog paketa 8 bit će sadržano tehničko i administrativno upravljanje projektom.

Na kraju, kakav će utjecaj WILCO proizvesti?

Očekivani utjecaji u istraživačkim područjima su:

- Prikazati oblike socijalnih nejednakosti i socijalne kohezije među starima, migrantima i ženama u europskim gradovima u jedanaest zemalja.
- Uzimajući u obzir postojeće podatke iz prethodnih europskih istraživanja, napraviti tipologiju inovacija u urbanim politikama.
- Napraviti analizu uvjeta pojavljivanja i uspjeha (ili promašaja) urbanih inovacijskih politika unutar različitih socio-ekonomskih modela i tradicija lokalnih socijalnih politika.
- Razviti metodologiju koja pomaže u oblikovanju, replikaciji i procjeni inovativnih politika usmjerenih na socijalnu koheziju u europskim gradovima.
- Objaviti niz priloga u vodećim međunarodnim i nacionalnim recenziranim časopisima, pregledima i periodici namijenjenih znanstvenoj zajednici.
- S formalnog stanovišta visokog obrazovanja projekt će utjecati na stvaranje novih programa i obogaćivanje postojećih na različitim razinama obrazovanja u glavnim institucijama visokog obrazovanja te će utjecati na stvaranje *ad hoc* tečajeva za doktorske studente i mlađe istraživače.

Što se tiče utjecaja projekta na priređivanje politika, bit će proizvedeno sljedeće:

- Multidisciplinarni pristup, prepoznat u teorijskim izborima i različitim partnerima, očitovat će se u samom utjecaju. Preporuke za urbanu politiku bit će sačinjene za različita područja politika kao što su socijalna skrb, zapošljavanje, zdravstvena skrb, obitelj, migracije i obrazovanje.

- Upute za politike i preporuke koje će inovativni projekt ponuditi temeljem interdisciplinarnih i komparativnih nalaza za politiku utemeljenu na podacima ključno je područje za europski socijalni model.
- Tijekom završne konferencije organizirat će se sesija usmjerena na europske nacionalne i lokalne priređivače politika, predstavnike stručnjaka i građana, europske mreže koje rade u područjima ovih politika ili fokus grupe te službenike Europske komisije.

Projekt će također utjecati na praktičare kroz:

- Identifikaciju nekih ključnih pitanja za područje socijalnih usluga za specifične ciljane grupe, uključujući i interpretativni okvir za različite lokalne sustave socijalne politike (kontekst, inovativni instrumenti i prakse).
- Transfer znanja kroz problemski orijentirana i *policy* relevantna istraživanja (novo interdisciplinarno znanje utemeljeno na razvoju inovativnih politika učinkovitih u socijalnoj koheziji).
- Posebne dokumente koji će doprinijeti njihovom znanju (kroz razvoj jezika i ideja za njih, kako bi uključili druge dionike u proces kreiranja politika te povećali participaciju građana).
- Osiguravanje široke europske i komparativne perspektivu koja uključuje praktičare, priređivače politika, dionike na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Konačno, projekt će imati utjecaj na europske građane općenito:

- Ustanovit će se diskusijski forum za građane o inovacijama u socijalnim službama na lokalnoj i europskim razinama, kao poseban poticaj za sudjelovanje građana u pripremanju politika iz područja istraživanja.

- Povećat će se svijesti o važnosti civilno vođenih inicijativa za učinkovite lokalne sustave socijalnih politika u suzbijanju socijalne isključenosti.
- Održavat će se tekuće konzultacije s pučkim (eng. *grass-root*) organizacijama, a istraživanje će biti predstavljeno kroz različite odgovarajuće kanale. Mobilizirat će se lokalne, regionalne i nacionalne mreže kao, na primjer, članovi Europske mreže za borbu protiv siromaštva (*European Anti-Poverty Network*) koji rade za socijalnu koheziju u Europi. Dvadeset šest nacionalnih mreža zemalja članica, uključujući Norvešku, bit će dionici ovog projekta.
- Dijeleći procese i rezultate projekta putem WILCO-ve mrežne stranice i drugim komunikacijskim kanalima, dodatno će se ostvariti utjecaj ovog projekta.

Hrvatski kontekst WILCO projekta

Sudjelovanje u ovom projektu velik je izazov za hrvatskog partnera. Naime, projekt se provodi u suradnji s renomiranim europskim sveučilištima i istraživačima koji

su do sada zajedno radili europske projekte iz područja socijalne politike i uključenosti civilnog društva u ove procese. Rezultat toga su brojne publikacije i već prepoznatljiv utjecaj na europsku akademsku zajednicu (vidjeti: www.cinefogo.org).

U hrvatskim društvenim znanostima ključni pojmovi ovog projekta socijalne inovacije, socijalne isključenosti i socijalne kohezije tek su u fazi šireg prihvaćanja i boljeg razumijevanja. Empirijska istraživanja u ovom području tek su na početku, a o ovim fenomenima postoji ograničena empirijska građa. Priređivači socijalnih politika, praktičari i ostali dionici relativno slabo poznaju ove fenomene.

Komponenta komparativnosti ovog projekta dodatni je izazov i dat će nove poticaje za buduća istraživanja u ovim područjima u Hrvatskoj.

Temeljem javnog natječaja na projektu će se zaposliti jedan mladi istraživač na razdoblje od tri godine.

Ovaj projekt bit će važan korak u dodatnoj akademizaciji socijalne politike kao nove znanstvene grane u Hrvatskoj.

Gojko Bežovan